

USTAWA O ZAKŁADOWYM FUNDUSZU ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH

KOMENTARZ

Anna Martusiewicz
Katarzyna Piecyk

PRAKTYCZNE KOMENTARZE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

USTAWA O ZAKŁADOWYM FUNDUSZU ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH

KOMENTARZ

Anna Martuszewicz
Katarzyna Piecyk

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2011

Stan prawny na 1 października 2011 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Anna Łubińska-Bujak

Łamanie
JustLuk, Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumiel, Stanisław Drzewiecki

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2011

ISBN: 978-83-264-1612-5

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych	9
Rozdział 1	
Przepisy ogólne	11
Art. 1	11
Art. 2	19
Rozdział 2	
Tworzenie funduszu	32
Art. 3	32
Art. 4	48
Art. 5	55
Art. 6	73
Art. 6a	77
Art. 7	78
Art. 8	88
Art. 9	105
Art. 10	108
Art. 11	108
Art. 12	109
Art. 12a	112

Rozdział 3

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe	118
Art. 13–19 (pominięte).....	118
Art. 20	118
Art. 21	118
Art. 21a	118
Art. 22	120
Art. 23	120

Załączniki 121

Przykładowy regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych	123
---	-----

Wzory pism i przykłady do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych	135
---	-----

Akty prawne	145
-------------------	-----

Ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych	145
--	-----

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 ...	159
--	-----

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 marca 2009 r. w sprawie sposobu ustalania przeciętnej liczby zatrudnionych w celu naliczania odpisu na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	191
---	-----

Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (wyciąg) ...	193
---	-----

Literatura 199

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

- Karta Nauczyciela – ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- p.s.w. – ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.)
- p.u.n. – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 z późn. zm.)
- u.e.p. – ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 z późn. zm.)
- u.f.u.s. – ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.)
- u.k.p. – ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 z późn. zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307 z późn. zm.)

u.p.d.o.p.	– ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 74, poz. 397 z późn. zm.)
u.r.z.	– ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)
u.u.s.p.	– ustawa z dnia 24 czerwca 2010 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi z 2010 r. (Dz. U. Nr 123, poz. 835 z późn. zm.)
u.z.f.ś.s.	– ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 z późn. zm.)
u.z.z.	– ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 z późn. zm.)
ustawa o PIP	– ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589 z późn. zm.)

2. Czasopisma

M. Praw.	– Monitor Prawniczy
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PIZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
Prok. i Pr.-wkl.	– Prokuratura i Prawo – wkładka

3. Instytucje i organy orzekające

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SN	– Sąd Najwyższy

USTAWA

z dnia 4 marca 1994 r.

o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

(tekst jedn.: Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335; zm.: Dz. U. z 1996 r.

Nr 118, poz. 561, Nr 139, poz. 647, Nr 147, poz. 686; z 1997 r.

Nr 82, poz. 518, Nr 121, poz. 770; z 1998 r. Nr 75, poz. 486,

Nr 113, poz. 717; z 2002 r. Nr 135, poz. 1146; z 2003 r. Nr 213,
poz. 2081; z 2005 r. Nr 249, poz. 2104; z 2007 r. Nr 69, poz. 467,

Nr 89, poz. 589; z 2008 r. Nr 86, poz. 522, Nr 237, poz. 1654 i 1656;
z 2009 r. Nr 157, poz. 1241; z 2011 r. Nr 45, poz. 235)

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1

1. Ustawa określa zasady tworzenia przez pracodawców zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej „Funduszem”, i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu, na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych oraz na tworzenie zakładowych żłobków, klubów dziecięcych, przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrami Pracy i Polityki Socjalnej oraz Finansów w stosunku do pracowników zatrudnionych w podległych mu jednostkach sfery budżetowej, nie będących funkcjonariuszami lub żołnierzami zawodowymi, a Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Pracy i Polityki Socjalnej oraz Finansów w stosunku do pracowników zatrudnionych w jednostkach sfery budżetowej więziennictwa, nie będących funkcjonariuszami służby więziennej, określa w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób tworzenia i gromadzenia środków Funduszu,**
- 2) wysokość odpisu na Fundusz, jednak nie wyższą od określonej w ustawie.**

3. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrami Pracy i Polityki Socjalnej oraz Finansów może określić, w drodze

rozporządzenia, sposób tworzenia i gromadzenia środków Funduszu oraz wysokość odpisu na Fundusz – jednak nie wyższą od określonej w ustawie – w stosunku do pracowników cywilnych wojska.

1. Pracodawca powinien w miarę możliwości i warunków zaspokajać potrzeby bytowe, socjalne i kulturalne pracowników. Obowiązek ten wynika z art. 16 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.) i jest jedną z podstawowych zasad prawa pracy. Ponadto ustawodawca w art. 94 pkt 8 k.p. nałożył na pracodawcę obowiązek zaspokajania w miarę posiadanych środków socjalnych potrzeb pracowników. Pracodawcy nie mają jednak bezwzględnego obowiązku prowadzenia działalności socjalnej na rzecz pracowników, gdyż przepisy kodeksu jedynie postulują prowadzenie takiej działalności. Stopień zabezpieczenia potrzeb socjalnych pracowników zależy od kondycji gospodarczej pracodawcy, która podlega zmianom. Dlatego też zakres zaspokajania wspomnianych potrzeb pracowników zawsze będzie ograniczony wielkością posiadanych przez pracodawcę środków.

By nie dopuścić do zupełnej dowolności w omawianym zakresie, obowiązek zaspokajania potrzeb socjalnych pracowników został w sposób warunkowy ujęty w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 z późn. zm.). Jednakże pracodawców uprawniono do modyfikacji w prawie wewnątrzzakładowym (w układach zbiorowych pracy) obowiązków wynikających z ustawy, aby umożliwić im uzależnienie działalności socjalnej od posiadanych warunków i możliwości.

Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, nakładając na pracodawców obowiązek prowadzenia działalności socjalnej w określonym rozmiarze (art. 3 u.z.f.s.s.), wprowadza wyjątek od sformułowanej w kodeksie pracy zasady, stanowiącej, że prowadzenie zakładowej działalności socjalnej jest zależne od możliwości finansowych i organizacyjnych pracodawcy. Ustawa nie dotyczy tylko małych pracodawców, niebędących jednostkami organizacyjnymi państwowej i samorządowej sfery budżetowej i zatrudniających do dwudziestu pracowników. Wskazani pracodawcy mogą dobrowolnie, w miarę posia-

danych możliwości, utworzyć zakładowy fundusz świadczeń socjalnych i prowadzić działalność socjalną określoną w ustawie.

Ustawodawca wyłączył obowiązkowe zastosowanie komentowanej ustawy do pracodawców, którzy zatrudniają do dwudziestu pracowników, zmieniając omawianą ustawę ustawą z dnia 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 135, poz. 1146 z późn. zm.). Poprzednio ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych miała zastosowanie do wszystkich pracodawców.

W art. 4 u.z.f.ś.s. ustawodawca dopuścił możliwość wyłączenia jej zastosowania w drodze postanowienia układu zbiorowego pracy, a ponadto możliwość wyłączenia zastosowania ustawy w drodze postanowienia zakładowego regulaminu wynagradzania, jeżeli pracodawca nie jest związany układem zbiorowym pracy. Postanowienie regulaminu wynagradzania, które wyłącza zastosowanie ustawy, musi zostać uzgodnione z zakładowymi organizacjami związkowymi, a jeżeli u pracodawcy nie działa zakładowa organizacja związkowa – z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.

2. Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych jest funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin.

Pojęcie „socjalny” utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych osób, które są w trudnych warunkach życiowych. Z kolei „zasady gospodarowania” oznaczają sposób podejmowania decyzji związanych z wydatkowaniem środków finansowych, sposobem ich gromadzenia czy wydatkowania.

Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków funduszu finansuje się bowiem działalność socjalną, tj. świadczenia niewynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej przez pracownika pracy.

W myśl art. 1 ust. 1 u.z.f.ś.s. fundusz socjalny może służyć dofinansowaniu będących w posiadaniu pracodawców obiektów socjalnych. Przepisy ustawy nie wyjaśniają pojęcia „dofinansowanie”, dlatego też należy skorzystać z interpretacji przedstawionej przez Ministerstwo

Pracy i Polityki Socjalnej, które uznało, że „dofinansowanie” oznacza w praktyce „dotowanie”, czyli możliwość przeznaczania z funduszu socjalnego środków w określonej wysokości na zmniejszenie wydatków ogólnych związanych z utrzymaniem zakładowych obiektów socjalnych lub sfinansowanie konkretnego zakupu, np. zakupu klimatyzatorów do pomieszczeń kuchennych w przedszkolu.

3. Przepisy art. 1 ust. 1 u.z.f.ś.s. dają możliwość przeznaczenia środków funduszu socjalnego na sfinansowanie przez zakład pracy różnorodnych form tworzenia zakładowych żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (które określone są przepisami ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, Dz. U. Nr 45, poz. 235 z późn. zm., a także ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.). Jak wynika z powyższych uregulowań, środki funduszu mogą być zainwestowane w utworzenie zakładowej placówki opieki nad dziećmi, a zatem można je przeznaczyć na wynajem lub dzierżawę budynku na ten cel bądź budowę nowego obiektu przeznaczonego na ten cel. Jednakże wydatki związane z funkcjonowaniem tych placówek po ich utworzeniu, takie jak opłaty za energię elektryczną, gaz, wynagrodzenia i składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w powstałych placówkach, będą mogły być finansowane nie z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, lecz przez pracodawcę i będą wchodzić w koszty jego działalności.

Z obowiązujących przepisów podatkowych wynika, że wydatki ponoszone przez pracodawcę na utrzymanie zakładowych obiektów socjalnych w części niepokrytej ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych uznaje się za koszty uzyskania przychodu pracodawcy. Dofinansowanie z funduszu socjalnego obiektu socjalnego takiego jak żłobek, przedszkole itd. może sprowadzić się jedynie do udzielenia dotacji socjalnej, która będzie miała na celu podniesienie standardu usług świadczonych przez taką placówkę (zakup książek, zabawek, nowych mebli). Dofinansowując placówkę opiekuńczą z zakładowego funduszu socjalnego, pracodawca może obniżyć wysokość opłat, które ponoszą pracownicy korzystający z jej usług.

4. Omawiana ustawa nie dotyczy tzw. służb mundurowych. Nie ma ona zatem zastosowania do żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych (m.in. Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Biuro Ochrony Rządu, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna i Służba Więzienna). Żołnierze zawodowi i funkcjonariusze służb zmilitaryzowanych są zatrudnieni na podstawie administracyjnoprawnego stosunku służby, a nie na podstawie stosunku pracy. Państwo, a nie określona jednostka organizacyjna, jest podmiotem, z którym łączy ich stosunek służby. Ustawy kompetencyjne regulują zarówno stosunki służby żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych, jak i przysługujące żołnierzom i funkcjonariuszom świadczenia socjalno-bytowe. Prawo funkcjonariusza lub żołnierza do otrzymywania tych świadczeń jest składnikiem treści stosunku służby. W jednostkach nie tworzy się funduszy socjalnych dla żołnierzy i funkcjonariuszy, gdyż świadczenia socjalno-bytowe dla żołnierzy i funkcjonariuszy są finansowane z budżetu państwa.

Natomiast ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych odnosi się do pracowników cywilnych zatrudnionych w jednostkach podległych resortom tzw. mundurowym. Przepisy art. 1 ust. 2 i 3 u.z.f.ś.s. zawierają delegacje dla ministrów: spraw wewnętrznych i administracji, sprawiedliwości oraz obrony narodowej do wydania rozporządzenia, które wprowadza odstępstwa od przepisów ustawy przy tworzeniu w jednostkach funduszy socjalnych dla pracowników tych resortów niebędących funkcjonariuszami. Nie oznacza to jednak zupełnej dowolności ministrów w kształtowaniu odpisu na fundusz dla pracowników cywilnych, gdyż ustawa jednoznacznie określa, że wysokość naliczanego odpisu na fundusz w tym przypadku nie może być większa od podanej w ustawie.

Na podstawie tych odmiennych reguł (art. 27 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 z późn. zm.) Minister Obrony Narodowej wydał przepisy o korzystaniu z funduszu w stosunku do osób pobierających emeryturę wojskową, rentę inwalidzką lub wojskową rentę rodzinną. Jest to rozporządzenie Ministra

Obrony Narodowej z dnia 24 czerwca 2009 r. w sprawie funduszu socjalnego dla emerytów i rencistów wojskowych oraz przekazywania środków funduszu socjalnego między wojskowymi organami emerytalnymi (Dz. U. Nr 107, poz. 890). Przepisy ww. rozporządzenia określają rodzaje świadczeń socjalnych, tryb i szczególne warunki przyznawania tych świadczeń, wysokość oraz sposób wypłacania pomocy pieniężnej. Świadczenia socjalne dla tej grupy osób wypłacane są w przypadku zaistnienia zdarzenia losowego, klęski żywiołowej, przewlekłej choroby czy też innej przyczyny wpływającej na pogorszenie warunków materialnych osoby uprawnionej do wojskowego zaopatrzenia emerytalnego albo członka jego rodziny. Organem właściwym w sprawach tworzenia funduszu socjalnego oraz przyznawania świadczeń socjalnych tej grupie osób jest wojskowy organ emerytalny. Dyrektor wojskowego biura emerytalnego równowartość dokonanego odpisu na dany rok przekazuje na rachunek bankowy funduszu socjalnego w dwóch ratach: do dnia 31 maja danego roku – co najmniej 75%, a resztę do dnia 30 września tego roku. Świadczeniobiorca określony w rozporządzeniu może korzystać z takich świadczeń socjalnych, jak: zapomogi pieniężne (przyznawane nie częściej niż raz na kwartał), zwrot kosztów opieki paliatywno-hospicyjnej, częściowy zwrot kosztów leczenia w sanatoriach, uzdrowiskach oraz zakładach rehabilitacyjnych (raz na 2 lata). Łączna wysokość przyznawanych świadczeń socjalnych (z wyjątkiem zwrotu kosztów opieki paliatywno-hospicyjnej) nie może w ciągu roku kalendarzowego przekroczyć dziesięciokrotności najniższej emerytury. Przepisy omawianego rozporządzenia przewidują też pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki dla dzieci pobierających wojskową rentę rodzinną po żołnierzu, którego śmierć nastąpiła w związku z wykonywaniem zadań służbowych. Przyznawana jest ona dwa razy w roku kalendarzowym w wysokości kwoty stanowiącej trzykrotność najniższej emerytury. Świadczenia socjalne przyznaje na wniosek świadczeniobiorcy wojskowy organ emerytalny w ramach posiadanych środków na ten cel. Natomiast pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki dla dzieci pobierających wojskową rentę rodzinną po żołnierzu, którego śmierć nastąpiła w związku z wykonywaniem

zadań służbowych, przyznaje wojskowy organ emerytalny na podstawie zaświadczenia o kontynuowaniu nauki.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 kwietnia 1995 r. w sprawie sposobu tworzenia i gromadzenia środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych dla pracowników zatrudnionych w jednostkach sfery budżetowej podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz wysokości odpisu na ten fundusz (Dz. U. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.). Przepisy wskazanego rozporządzenia określają sposób tworzenia i gromadzenia środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz wysokość odpisu na ten fundusz dla pracowników zatrudnionych w jednostkach sfery budżetowej podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, którzy nie są funkcjonariuszami ani żołnierzami zawodowymi. Co do zasady fundusz tworzy się na zasadach określonych w art. 5 u.z.f.ś.s., z tą różnicą, że kierownik jednostki budżetowej, na wniosek kierownika gospodarstwa pomocniczego, może zwiększyć dodatkowo środki funduszu z części zysku przeznaczonego na potrzeby własne gospodarstwa. Środki funduszu gromadzone są na odrębnych rachunkach bankowych jednostek tworzących fundusz. Przelewu środków na rzecz tworzonego funduszu dokonuje się – w jednostkach budżetowych – do dnia 30 września danego roku kalendarzowego, z tym że do dnia 31 maja tego roku przekazuje się kwotę stanowiącą co najmniej 75% równowartości kwoty przeznaczonej na fundusz, a w gospodarstwach pomocniczych i zakładach budżetowych – w miarę możliwości finansowych tych jednostek raz na miesiąc, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał. Środki funduszu niewykorzystane w danym roku kalendarzowym przechodzą na rok następny.

Środki funduszu zwiększa się o:

- 1) wpływy z opłat pobieranych od osób i jednostek organizacyjnych korzystających z działalności socjalnej;
- 2) darowizny oraz zapisy osób fizycznych i prawnych;
- 3) niewykorzystane środki zakładowego funduszu nagród w jednostkach sfery budżetowej;
- 4) odsetki od środków funduszu;

- 5) wpływy z oprocentowanych pożyczek udzielanych na cele mieszkaniowe;
- 6) wierzytelności likwidowanych zakładowych funduszy – socjalnego i mieszkaniowego;
- 7) inne środki określone w odrębnych przepisach.

Natomiast odpisu podstawowego na nauczycieli objętych ustawą z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.), zatrudnionych w szkołach nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, oraz nauczycieli – byłych pracowników tych szkół, będących emerytami i rencistami dokonuje się na podstawie odrębnych przepisów.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 marca 1995 r. w sprawie sposobu tworzenia i gromadzenia środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych dla pracowników zatrudnionych w jednostkach sfery budżetowej więziennictwa, nie będących funkcjonariuszami Służby Więziennej, oraz wysokości odpisu na ten fundusz (Dz. U. Nr 37, poz. 182). Przepisy tego rozporządzenia stanowią, że zakładowy fundusz świadczeń socjalnych dla pracowników zatrudnionych w jednostkach sfery budżetowej więziennictwa, niebędących funkcjonariuszami Służby Więziennej tworzy się na zasadach ogólnych określonych w art. 5 u.z.f.ś.s. we wszystkich jednostkach sfery budżetowej więziennictwa, z tym że w rejonowych aresztach śledczych i rejonowych zakładach karnych fundusz może być tworzony – w uzgodnieniu z kierownikami podległych jednostek – dla pracowników zatrudnionych w rejonie i w tych jednostkach.

Odrębność ta dotyczy również środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych tworzonego na zasadach określonych w art. 53 Karty Nauczyciela dla:

- 1) nauczycieli zatrudnionych w szkołach działających przy rejonach, zakładach karnych i aresztach śledczych;
- 2) nauczycieli będących emerytami i rencistami.

Fundusz zwiększa się o środki wymienione w art. 7 ust. 1 u.z.f.ś.s. (wskazane wyżej zwiększenia). Środki funduszu gromadzone są na odrębnym rachunku bankowym.

Art. 2

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) **działalność socjalna** – usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową,
- 2) **coroczny odpis podstawowy** – równowartość dokonanych odpisów na rachunek bankowy Funduszu w wysokości określonej w art. 5, na zasadach określonych w art. 6 ust. 2,
- 3) **(skreślony)**,
- 4) **zakładowe obiekty socjalne** – ośrodki wczasowe i kolonijne, domy wypoczynkowe, sanatoria, ogrody działkowe, obiekty sportowo-rekreacyjne, żłobki, kluby dziecięce i przedszkola oraz obiekty służące działalności kulturalnej,
- 5) **osoby uprawnione do korzystania z Funduszu** – pracowników i ich rodziny, emerytów i rencistów – byłych pracowników i ich rodziny oraz inne osoby, którym pracodawca przyznał, w regulaminie, o którym mowa w art. 8 ust. 2, prawo korzystania ze świadczeń socjalnych finansowanych z Funduszu,
- 6) **przedsiębiorca** – osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej, jeżeli przedmiot jej działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

1. Z funduszu mogą być finansowane tylko te rodzaje działalności socjalnej, które są objęte ustawową definicją działalności socjalnej. Nie jest zatem możliwe finansowanie świadczeń przyznanych pracownikom w związku z ich zatrudnieniem u określonego pracodawcy, takich jak dowóz pracowników do pracy, zakwaterowanie, wyżywienie, składki na ubezpieczenie społeczne czy polisy ubezpieczeniowe.

Fundusz przeznaczony jest na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z fundu-

szu oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych (art. 1 ust. 1 u.z.f.ś.s.). Przepisy te w sposób ogólny określają przeznaczenie funduszu, a mianowicie służy on wyłącznie finansowaniu działalności socjalnej oraz dofinansowaniu obiektów socjalnych będących w posiadaniu pracodawców. W rozumieniu art. 2 pkt 1 u.z.f.ś.s. działalność socjalna to usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej – a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.

2. Sformułowanie „zakładowa działalność socjalna” jest węższe od pojęcia „zaspokajanie bytowych, socjalnych i kulturalnych potrzeb pracowników”, występującego w art. 16 i 94 pkt 8 k.p. Zaspokajanie przez pracodawcę bytowych, socjalnych i kulturalnych potrzeb pracowników to dwie grupy działań. Pierwsza grupa to działania służące zaspokajaniu potrzeb socjalnych pracowników, które są podejmowane przede wszystkim w interesie pracowników, a nie pracodawcy. Druga grupa to również działania służące zaspokajaniu potrzeb socjalnych pracowników, ale są one podejmowane ze względu na interes pracodawcy i wiążą się z prowadzoną przez pracodawcę działalnością produkcyjną lub usługową, np. zbiorowe zakwaterowanie, wyżywienie, dowóz pracowników do pracy. Tylko pierwsza wskazana grupa działań mieści się w ustawowym pojęciu „zakładowa działalność socjalna”. Działania określone w drugiej grupie, pomimo że mieszczą się w ramach szeroko pojętej działalności socjalnej, objęte są zakazem finansowania z funduszu.

Definicja działalności socjalnej może więc obejmować wydatki na następujące cele:

- 1) usługi świadczone przez pracodawców na rzecz:
 - a) różnych form wypoczynku (chodzi tu o wypoczynek zorganizowany przez zakład czy przez inne podmioty, jak też przez pracownika we własnym zakresie – tzw. wczasy pod gruszą), które mogą obejmować obozy oraz kolonie letnie i zimowe dla dzieci i młodzieży, wczasy pracownicze i profilaktyczne, wypoczynek weekendowy czy pobyty w sanatoriach,